

Največ prispevkov za Slovenskega učitelja je napisal Lapajne sam, med sodelavci pa so bili še učitelji: Anton Brezovnik, Valentin Jarc, Avgust, Janko in Anton Leban, Simon Meglič, Blaž Pernišek in Janko Žirovnik.

Slovenski učitelj je imel zelo pestro vsebino. Med pedagoškimi članki je objavljeno delo Jana Amosa Komenskega Informatorium šole materinske in nauki pedagogov Johna Locka, Augusta Hermanna Francka in Jeana Jacka Rousseauja. Poročal je o delu pedagoških društev, posebej podrobno o Učiteljskem društvu za slovenski Štajer, o delu državnega in deželnih zborov in šolskih svetov. Pisal je o šolskih zakonih, letnih poročilih, učbenikih in učnih načrtih ter metodiki pouka. Spremljal je delo učiteljskih v Ljubljani, Mariboru, Gorici in Kopru, izobraževanje učiteljstva in delo deželnih in okrajnih učiteljskih konferenc.

Največ prispevkov pa je obravnavalo učni jezik, razmerje med slovenščino in nemščino v naših šolah. Avtorji člankov o poročali o nemščini, ki je kot učni jezik še preveč razširjena, in se zavzemali za pouk v slovenščini. Nastopali so proti nemškutarskim učiteljem in šolskim nadzornikom, zato se je moral urednik Lapajne tudi večkrat zagovarjati pred sodiščem.

List je prenehal izhajati leta 1877, ko je Lapajne postal ravnatelj meščanske šole v Krškem.

Tatjana Hojan

Novi zapiski – 100

Revijo je začel izdajati Albin Prepeluh, pisatelj in politik, urejal pa jo je dr. Dragotin Lončar, takrat profesor na Državni realki v Ljubljani. Bil je zgodovinar in politik, avtor številnih publikacij in člankov. Revija je imela deset števil z vsebino: Članki in razprave in Pregledi, ki so bili: Politični, Gospodarski, Socialni in Kulturni.

V uvodu k reviji je urednik zapisal, da se bo ta ukvarjala z narodno-političnimi in narodno-socialnimi vprašanji. Izrazil je nezadovoljstvo z novo državo Jugoslavijo in z razmerami v Sloveniji. Uvod je končal z besedami: »V dobi splošne podivjanosti in sebičnosti moramo uveljavljati versko, narodno in socialno misel v vsej čistosti; zakaj priboriti je treba zmago načelnosti: ideja bodi nam vodilo in smoter na grapavi poti vsakdanjega življenja, a ne krinka in sredstvo za gmotno in duševno izkoriščanje svojega bližnjega.«¹

Revija je imela kar nekaj sodelavcev z različnih področij. Največ člankov sta napisala urednik in izdajatelj.

Najdaljša članka sta napisala urednik dr. Lončar in nepodpisan avtor. Zadnji je razložil pojme Jugosloven, Slovan in Jugoslovan. Prvega odločno zavrača, kakor tudi izraz Sloveni.

1 Dragotin Lončar: Uvodnik. Št. 1, str. 1–3.

Že avtor J. A. G. je pisal o knjigah srbskega geografa dr. Jovana Cvijića. V njih žaljivo piše o Slovencih, ne priznava njihove kulture in jezika.

Dr. Lončar pa je v daljši razpravi pisal o srbski kritiki slovenske politike. O njej je pisal dr. Milovan Pravdica v časopisu srbske radikalne stranke Novi Život, ki je izšla v Beogradu. V razpravi je opozoril na razliko med slovensko in srbsko politiko in se posebej dotaknil vprašanja Koroške po prvi svetovni vojni. Zapisal je tudi, da južnega slovanstva je pojmuje kot srbskega, ampak kot »sintezo vseh štirih narodnih skupin: Slovencev, Hrvatov, Srbov in Bolgarov. Politična oblika te sinteze je federacija, v kateri uživa vsak del svojo avtonomijo«.²

Pravnik dr. France Goršič je pisal o zmotnih sodbah in pomenu sociologije za pravoslovje, časnikar Josip Petrič pa o krizi političnih strank v Jugoslaviji. Prevedena sta bila članka o boljševizmu in krščanstvu v Rusiji in o Perryju Washingtonu.

Politik in izdajatelj lista Albin Prepeluh je pisal o vidovdanski ustavi, ki ji je nasprotoval, in o Andreju Einspielerju, ki je že leta 1862 nastopil proti centralizmu in njegovim posledicam.

Precej člankov je bilo o šolstvu in njegovi reformi. Štajerski učitelj Aleksander Koprivc je napisal daljši članek o reformi osnovne šole, ki naj bi se osvobodila vse navlake in postala »dom svobode in vzpodbude«. Pri reformi pa bi morali sodelovati učitelji, roditelji, šolski zdravniki in mladinski sodniki, zastopniki verstva in javne socialne oskrbe, zastopniki kmetijstva, obrtništva in prometnih poklicev. Zavzel se je za delovno šolo, v kateri bi se prepletali: telesna, нравna in duševna vzgoja. Šolska obveznost naj bi trajala od 7. do 17. leta.

Dr. Dragotin Lončar pa je na kratko pisal o reformi srednje šole. Načrt zanjo je izdelal prosvetni svet v Beogradu, ne da bi se prej posvetoval z drugimi. V Jugoslaviji bi se morala uveljaviti enotna srednja šola, kar pa je na našem ozemlju nemogoče. Po svojem zgodovinskem in civilizacijskem razvoju si prebivalci niso enotni. Nasprotuje tudi predlaganemu učnemu načrtu, ki je skrajno centralističen in birokratski. Vso oblast bi imela ministrstvo in prosvetni svet.

Ing. Anton Štebi je po nalogu ministrstva za socialno politiko napisal knjižico Vzgoja in zaščita obrtnega in industrijskega naraščaja. V reviji je izšlo obsežno poročilo o njej. Štebi je napisal, da je obrtni in industrijski naraščaj v novi državi brez vzgoje in izobrazbe, ker zanj ni denarja. Predlagal je organizacijo iz zastopnikov obrti, industrije in vlade, ki bi delovala v glavnih mestih in imela sekcije v manjših mestih in bi jo vzdrževali država, industrialci in obrtniki. Ustanavljali bi obrtno nadaljevalne šole, vajenske domove in vajenske delavnice.

Univerzitetni profesor, pedagog dr. Karl Ozvald je pisal o obisku akademskega Socialno pedagoškega krožka na ljubljanski gluhonemnici. Gluhega otroka je po njegovem najtežje vzgojiti in usposobiti za poklic, a učitelji na tej ustanovi to zmorejo s potrpljenjem in ljubeznijo.

2 Dragotin Lončar: Srbska kritika slovenske politike. Št. 9–10, str. 195.

Pravnik dr. France Goršič je pisal o zavodih za gluho in slepo mladino in navedel statistiko šoloobveznih otrok v posameznih slovenskih okrajih. Veliko gluhih in slepih otrok ni uvrščenih v te zavode, ker jih primanjkuje. Zavzema se za odprtje zavoda za gluhoneme v Mariboru, ljubljanski zavod za slepe pa bi moral biti čimprej poddržavljen.

V prevodu članka dr. Jana Magiere je prikazano šolstvo v Poljski. Ta si je neodvisnost pridobila šele po prvi svetovni vojni, prej so bili Poljaki v Avstriji, Rusiji in Prusiji. Šole v svojem jeziku so lahko obiskovali le v Avstriji, v Rusiji ruske, v Prusiji pa nemške. Leta 1922 je bilo šolstvo v Poljski že zelo razvito s številnimi visokimi in srednjimi šolami. Težko je bilo zaradi velikega števila analfabetov in ne dovolj izobraženih učiteljev. Zanje so prirejali posebne tečaje.

Tudi edina sodelavka revije Alojzija Štebi, učiteljica in politična delavka, je pisala o šoli v tujini. Zveza švicarskih konsumnih društev je zgradila naselbino Freidorf v bližini Basla po zgledu pedagoga Pestalozzija. Posebna pozornost je bila posvečena šoli, ki je v tesni zvezi z domom in vso naselbino. Pouk se vrši največ na prostem, prirejajo se potovanja, predstave in pravljичni večeri. Otroci se ukvarjajo tudi s socialnim delom. Tudi za izobraževanje odraslih je poskrbljeno, so posebne skupine za žensko in moško mladino.

Alojzija je pisala tudi o ženskem gibanju v Jugoslaviji. To je precej živahno v Srbiji in na Hrvaškem, v Sloveniji pa ga skoraj ni.

V reviji so spremljali gospodarske, politične in kulturne dogodke pri nas in v svetu. Poročali so o novih knjigah in revijah v Sloveniji in drugod v Jugoslaviji. Opozorili na 300. obletnico Molierovega rojstva in 70-letnico dr. Ivana Tavčarja, obletnico smrti Antona Martina Slomška in Ljudevita Gaja in objavili krajše nekrologe ob smrti Miroslava Malovrha, Josipa Grudna in Franca Komatarja.

Na zadnji strani revije je uredništvo in upravništvo zapisalo, da zaradi stroškov revija preneha izhajati. V razpravah in člankih so podali smernice, po katerih bi se morali ravnati Slovenci kulturno in politično. Zahvaljujejo se vsem sodelavcem in naročnikom.

Tatjana Hojan